

KIRJALLINEN KYSYMYS 543/2014 vp

Äänioikeusrekisterin merkintöjen julkisuus

Eduskunnan puhemiehelle

Vaalialaisuus on tärkeä periaate, joka turvaa äänestäjien vapaan tahdon toteutumisen. On ehdottoman tärkeää, että äänestäjä voi käyttää vapaasti äänioikeuttaan ilman uhkailua, painostusta tai pelkoa vaalialaisuuden rikkoutumisesta. Yhtä lailla tärkeää on vapaus äänestää tai jättää äänestämättä. Tällä hetkellä vaalialaisuus turvaa oikeuden äänestää siten, ettei kukaan voi yhdistää yksittäistä äänestäjää ja annettua ääntä.

Vaalialaisuus ei kuitenkaan anna suojaa tiedolta, onko äänestänyt tai jättänyt äänestämättä. Äänioikeusrekisterin merkinnät ovat vaalilain 29 §:n mukaisesti julkisia vaalipäivän äänestyksen päätyttyä. Näin ollen kuka tahansa voi tarkistaa nimen perusteella, onko henkilö äänestänyt ennakkoon, vaalipäivänä tai ei ollenkaan. Läpinäkyvyys ja avoimuus ovat oleellisia keinoja valvoa vaalien toteutumista ja estää vilppiä. Esimerkiksi äänioikeusrekisterin julkisuus äänioikeuteista turvaa vaalien luotettavuutta. Avoimuus tulisi järjestää kuitenkin siten, ettei se heikennä

vaalialaisuutta, jonka piiriin mielletään yleisesti kuuluvan tieto myös siitä, onko äänestänyt tai jättänyt äänestämättä. Asia nousi esiin, kun eräät lehdet selvittivät Euroopan parlamentin vaaleissa äänestämättä jättäneet kaupunginvaltuutetut ja nostivat nämä yksittäiset henkilöt kiusallisesti julkisuuteen.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Onko äänioikeusrekisterin äänestämistä koskevien merkintöjen julkisuus tarpeenmukaista vaalien luotettavuuden kannalta ja

aikooko hallitus parantaa yksilön äänestämisen vaalialaisuutta muuttamalla äänioikeusrekisterin äänestämistä koskevien merkintöjen julkisuutta?

Helsingissä 25 päivänä kesäkuuta 2014

Markku Rossi /kesk

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimit-
tanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kan-
sanedustaja Markku Rossin /kesk näin kuuluvan
kirjallisen kysymyksen KK 543/2014 vp:

Onko äänioikeusrekisterin äänestämistä koskevien merkintöjen julkisuus tarpeenmukaista vaalien luotettavuuden kannalta ja

aikooko hallitus parantaa yksilön äänestämisen vaalisalaisuutta muuttamalla äänioikeusrekisterin äänestämistä koskevien merkintöjen julkisuutta?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Vaalilain (714/1998) 29 §:n 1 momentin mukaan äänioikeusrekisteriin merkitään, milloin ja missä äänioikeutettu on äänestänyt. Pykälän 2 momentin mukaan äänestämistä koskevat merkinnät eivät ole julkisia, ennen kuin vaalipäivän äänestys on päättynyt. Vastaavasti vaalilain 71 §:n 4 momentin mukaan äänioikeusrekisteristä tulostettavat vaaliluettelot eivät ole julkisia, ennen kuin vaalipäivän äänestys on päättynyt. Vaaliluetteloiden tiedot eivät kuitenkaan ole julkisia niiden henkilöiden osalta, joiden kohdalle on luetteloon tulostettu merkintä turvakiellosta. Vaalilain 23 §:n ja 187 §:n mukaan äänioikeutettujen henkilötunnukset eivät kuitenkaan ole julkisia.

Äänioikeusrekisterin ja vaaliluetteloiden julkisuuden vaalitoimituksen jälkeen voidaan katsoa osaltaan palvelevan vaalien avoimuuden ja luotettavuuden toteutumista. Vaalien jälkeen kuka tahansa voi halutessaan tarkistaa, että äänioikeusrekisteriin ja vaaliluetteloihin tehdyt äänestämistä koskevat merkinnät vastaavat vaaleissa annettujen äänten lukumääriä. Äänioikeusrekisterin ja vaaliluetteloiden salaaminen soveltuisi huonosti avoimen hallinnon periaatteisiin.

Vaalisalaisuudella tarkoitetaan sitä, etteivät enempää vaaliviranomaiset kuin ketkään muutaakaan mahdollista vaaliavustajaa lukuun ottamatta pääse tietämään, miten äänestäjä on äänioikeuttaan käyttänyt. Sen sijaan tieto siitä, onko äänestäjä käyttänyt äänioikeuttaan, on julkinen tieto, ei kuitenkaan ennen kuin vaalitoimitus on päättynyt (Lauri Tarasti, Vaali- ja puoluelainsäädäntö 5. painos, Helsinki 2006, s. 60). Mainittakoon myös, että valtioneuvoston oikeuskansleri on vaalilautakuntien jäsenten toimintaa koskevassa kirjeessään 16.2.1981 todennut muun ohella, että "tiedot siitä, ketkä henkilöt ovat äänestäneet ja ketkä eivät sitä ole tehneet, eivät kuulu vaalisalaisuuden piiriin, eivätkä siten ole salassa pidettäviä."

Edellä sanottuun viitaten totean, että valtioneuvosto ei toistaiseksi suunnittele muutoksia vaalilain äänioikeusrekisterin ja vaaliluetteloiden julkisuutta koskevaan sääntelyyn.

Helsingissä 10 päivänä heinäkuuta 2014

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 543/2014 rd undertecknat av riksdagsledamot Markku Rossi /cent:

Är det ändamålsenligt att anteckningarna som gäller röstning i rösträttsregistret är offentliga med tanke på valets tillförlitlighet och

tänker regeringen förbättra individens valhemlighet när det gäller utövandet av rösträtt genom att ändra på offentligheten av de anteckningar i rösträttsregistret som gäller röstning?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Enligt 29 § 1 mom. i vallagen (714/1998) ska i rösträttsregistret antecknas när och var den röstberättigade har röstat. Enligt paragrafens 2 mom. är anteckningar som gäller röstning inte offentliga förrän röstningen på valdagen har avslutats. På motsvarande sätt föreskrivs i 71 § 4 mom. i vallagen att vallängderna som skrivs ut ur rösträttsregistret inte är offentliga förrän röstningen på valdagen har avslutats. De uppgifter i vallängden som gäller personer för vilka det har skrivits ut en anteckning om spärrmarkering är dock inte offentliga. Enligt 23 § och 187 § i vallagen är de

röstberättigades personbeteckningar inte offentliga.

Att rösträttsregistret och vallängderna är offentliga efter att valet har förrättats kan för sin del anses bidra till förverkligandet av valets öppenhet och tillförlitlighet. Efter valet kan vem som helst kontrollera att de anteckningar i rösträttsregistret och i vallängderna som gäller röstning motsvarar det i valet avgivna antalet röster. Hemlighållandet av rösträttsregistret och vallängderna stämmer illa överens med principerna för öppen förvaltning.

Med valhemlighet avses att varken valmyndigheterna eller någon annan, med undantag av ett eventuellt valbiträde, kan veta hur den röstberättigade har utövat sin rösträtt. Däremot är informationen om huruvida den röstberättigade har utövat sin rösträtt offentlig information, dock inte förrän valet har avslutats (Lauri Tarasti, Vaali- ja puoluelainsäädäntö, 5 upplagan, Helsingfors 2006, s. 60). Ytterligare kan nämnas att statsrådets justitiekansler har i sitt brev av den 16 februari 1981 konstaterat om valnämndsmedlemmarnas verksamhet att "uppgifter om vilka personer som röstat och vilka som inte gjort det omfattas inte av valhemligheten och är således inte sådana som ska hållas hemliga."

Med hänvisning till det ovan skrivna konstaterar jag att statsrådet tills vidare inte planerar ändringar i vallagens bestämmelser om rösträttsregistrets och vallängdernas offentlighet.

Helsingfors den 10 juli 2014

Justitieminister Anna-Maja Henriksson